

DE NATIONALE

BUITENLESDAG

Met m'n klas naar buiten!?

HET GEWOON DOEN BOEK

DOEBOEK VOL TIPS VOOR
JOUW BUITENLES

HET GEWOON DOEn BOEK

INHOUD

1. Waarom dit doeboek?	Blz. 3
2. Wat voor buitenles-leerkracht ben jij? Doe de test!	Blz. 4
3. Vijf competenties die jouw buitenles vlotjes laten verlopen	Blz. 7
4. Maak je eigen buitenles	Blz. 10

COLOFON

Dit doeboek is gemaakt door:

Jantje Beton & IVN Natuureducatie.
Samen zetten wij ons o.a. in voor meer
buitenlestijd op scholen. Wil je na het
lezen meer weten over (het geven van)
buitenlessen? Ga naar buitenlesdag.nl

Aan HET GEWOON DOEn BOEK werkten mee:

Romy Worst · Timon Koster · Vincent
van der Veen · Pleun Schaeffer · Marlies
Bouman · Erwin Groenberg · Stefan de
Beukelaar · Stefan van Beurden · Karlijne
Brouwer.

1. WAAROM DIT DOEBOEK?

Leerlingen die alle kanten op stuiten, werkbladen die door de lucht waaien, "ik moet wél mijn leerplan halen" of "hè bah, nou regent het". Misschien slaak je een stiekeme zucht als je denkt aan het geven van een buitenles. Of - en dat hopen we natuurlijk - heb je reuze veel zin om buiten les te geven, maar weet je niet waar je moet beginnen. Daarom is dit doeboek. Speciaal om jou als beginnende buitenleerkracht op weg - naar buiten - te helpen.

In dit doeboek

- Ontdek in de test waar je staat en wat je nog kunt ontwikkelen om een meester in buitenlessen te worden;
- Lees hoe klassenmanagement de basis is voor elke buitenles en wat je nog meer kunt doen om je lessen buiten goed te organiseren;
- Leer hoe je je omgeving - het schoolplein of verder buiten de school - kunt inzetten voor je buitenles;
- Hulp bij het maken van je eerste eigen buitenles.

BUITENTIJD = LEERTIJD

Over het nut van buitentijd en buitenles is veel wetenschappelijk onderzoek gedaan. Wetenschapsjournalist Mark Mieras, gespecialiseerd in neuropsychologie, zette in opdracht van Jantje Beton en IVN Natuureducatie onderzoeksresultaten op een rijtje. Je leest zijn literatuurstudie 'Buitentijd = leertijd' en andere studies op: buitenlesdag.nl/waarom-buitenles/

Waarom naar buiten?

Buiten-zijn is gezond en leerlingen vinden het leuk. Dat snappen we allemaal. Maar wist je dat buitenlessen ook een groot positief effect hebben op de leerprestaties van kinderen? En dat is niet alleen omdat er buiten meer zuurstof is om na te denken.

- Wat je buiten leert, komt beter binnen. Omdat kinderen in een **rijkere context** leren, krijgt de stof meer betekenis;
- Kinderen doen buiten **actiever** mee met de les.
- Een buitenles stimuleert de **creativiteit** en **nieuwsgierigheid**;
- Buiten leren heeft een positieve invloed op het gedrag. Kinderen leren **beter samenwerken** en **na het buiten-zijn** kunnen kinderen zich binnen veel **beter richten op hun taak**;
- In de buitenles gebruik je **meerdere zintuigen** wat bijdraagt aan **beter leren**. Ook helpt het kinderen aan een **goed lichaamsgevoel**. Misschien heb je zelf al eens ontdekt dat als je gebaren maakt bij het rekenen, je de sommen daarna beter begrijpt. Een verbeterd lichaamsgevoel, en je lichaam gebruiken bij de les, heeft een positief effect op het leren;
- Buiten beweeg je meer en beweging stimuleert de **cognitieve en motorische ontwikkeling** van kinderen. Ook ontwikkel je door bewegen een beter **ruimtelijk inzicht**.

Voor je leerlingen is een buitenles dus hartstikke goed. Maar ook voor jou als leerkracht werkt het positief! Je leert bijvoorbeeld veel beter plannen, organiseren en improviseren. Hierdoor word je een bekwaamere leerkracht en sta je nog zekerder voor een groep. Ook wordt het plezier in je werk vergroot dankzij het buiten-zijn. En het feit dat je zelf ook gezond buiten bezig bent - je zintuigen worden geprikkeld, je krijgt meer zuurstof - is natuurlijk mooi meegenomen.

2. WAT VOOR BUITENLES-LEERKRACHT BEN JIJ? DOE DE TEST!

Je ziet hier vijftien stellingen. Kruis bij elke stelling aan of-ie bij je past of juist niet. Ontdek straks jouw rol als buitenles-leerkracht, maar vooral welke competenties jij (extra) kunt ontwikkelen om een meester in buitenlessen te worden.

Stelling	Past bij mij	Past niet bij mij
1. Ik ben vaak zelf verrast over hoe leuk een buitenles kan zijn.		
2. Ik maak altijd een leuk uitstapje van de buitenles.		
3. Ik straal rust uit in de les en breng dit over op de kinderen.		
4. Ik twijfel soms of ik een goede buitenles kan geven.		
5. Ik vind buiten lesgeven leuk, maar niet noodzakelijk.		
6. Ik moet mij er vaak toe zetten om naar buiten te gaan met de klas.		
7. Ik houd mij buiten altijd aan de methode uit het boek.		
8. Ik bereid mijn buitenles grondig voor.		
9. Ik kijk naar wat de kinderen willen en improviseer dan.		
10. Ik houd eigenlijk niet van beestjes en buiten bezig zijn.		
11. Ik vind regels en afspraken tijdens de les afleidend.		
12. Ik vind het spannend om af te wijken van de lesmethode uit het boek.		
13. Ik vind dat een buitenles heel leerzaam moet zijn.		
14. Ik begin gewoon ergens op het schoolplein met mijn les.		
15. Ik houd van duidelijke regels en afspraken en probeer deze mee te geven aan de kinderen.		

Scorelijst

Omcirkel in de scorelijst op de volgende pagina de uitspraken die je hebt beantwoord met 'past bij mij'. Waar staan de meeste cirkels? Die rol past het beste bij jou!

Antwoorden (omcirkel)	Bijpassende rol
3 - 7 - 8 - 13 - 15	Aarde
2 - 5 - 9 - 11 - 14	Vuur
1 - 4 - 6 - 10 - 12	Lucht

Aarde

Jij bent altijd ergens buiten te vinden. Een buitenles vind jij heel leerzaam. Daarbij richt je je vooral op de inhoud van de les. Dat is wat je de kinderen wilt meegeven. Je weet meestal perfect waar je mee bezig bent en je bereidt je les goed voor. Je houdt van duidelijke regels en afspraken.

Tip
Wijk soms eens af van de bestaande methode en maak je eigen onderwijs. Als je wat meer durft los te laten, kun je kinderen nog meer stimuleren in hun eigen ontwikkeling. Go with the flow!

Vuur

Een buitenles is voor jou een fijn uitstapje. Jassen aan en gaan! Je neemt de kinderen mee naar buiten en ziet wel wat er gebeurt. Regels en afspraken vind jij niet zo belangrijk. Je bent goed in het kijken naar wat de kinderen willen en stemt je les daarop af.

Tip
Blijf vooral improviseren, maar probeer je klassenmanagement op orde te hebben. Zorg dat de verwachtingen van je les helder zijn. Zo weten de kinderen wat er van hen verwacht wordt, wat ze moeten doen en hoe ze dat moeten doen. Dit kun je ook eerst in de klas bespreken.

Lucht

Een buitenles is voor jou altijd even wennen. Je twijfelt soms aan je eigen kennis. Als je met de klas buiten bent, ontdek je altijd weer nieuwe dingen en verras je jezelf. Niet alleen de kinderen leren veel van jouw buitenlessen, ook jij leert steeds weer bij!

Tip
Begin gewoon. Maak kleine stappen dan krijg je vanzelf vertrouwen in je kennis en kunde als buitenlesleerkracht. Leren doe je met hoofd, hart en handen. Dus daag jezelf én de kinderen uit.

**ZIJ WETEN HET ALLERBEST WAAROM
BUITENLESSEN BELANGRIJK ZIJN!**

"Binnen heb je altijd kinderen die gaan lopen dromen of iets anders doen, terwijl buiten heb je frisse lucht en ben je altijd wel met iets bezig. Daardoor let je ook beter op."

"Je kan meer bewegen, want heel de dag zitten is ook saai."

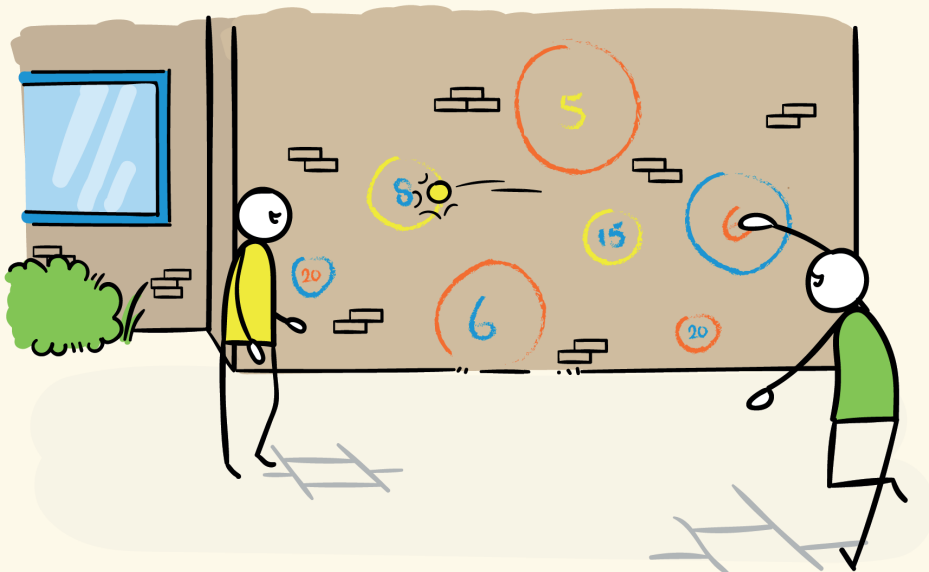
"We hadden bijvoorbeeld een les over paddenstoelen en dan zou het leuk zijn om naar buiten te gaan. De paddenstoelen groeien namelijk buiten."

"Sowieso veel buiten zijn!"

- het antwoord dat heel veel kinderen geven op de vraag hoe hun ideale schooldag eruit ziet. Ook ouders vinden meer beweging belangrijk. (Onderzoek 'De ideale dag op school', door Qrius).

**"We hebben
het altijd over
een rijke
leeromgeving.
Die is buiten!"**

Erwin Groenenberg,
docent Thomas More Hogeschool
in Rotterdam

3. VIJF COMPETENTIES DIE JOUW BUITENLES VLOTJES LATEN VERLOPEN

1. Heb je klassenmanagement op orde

Een buitenles is anders dan binnen, voor je leerlingen én voor jou. Het is goed om je organisatie voor elkaar te hebben. Dan weten je leerlingen wat er van hen wordt verwacht, zorg je voor overzicht, veiligheid en voorkom je chaos.

- Vertel de leerlingen duidelijk wat jullie buiten gaan doen. Dus niet: *“Jongens, we gaan lekker naar buiten, trek je jas aan!”* Maar: *“Vandaag doen we de rekenles buiten.”*
- Vertel wat de kinderen gaan leren en wat het doel van de buitenles is.
- Neem met elkaar de regels door, maak afspraken over jullie verzamelplek en welke ruimte de kinderen hebben.

Doe dit nog in de klas, voordat je naar buiten gaat. Ook goed om al 's ochtends te vertellen dat er die dag een buitenles op het programma staat en hoe die gaat verlopen.

2. Wees flexibel

Het lijkt een beetje tegenstrijdig met punt 1. Toch is flexibiliteit een belangrijke vaardigheid om in huis te hebben. Buiten gebeuren er geheel meer onverwachte dingen dan in je klas. Kinderen zijn uitbundiger en voelen zich vrijer. Het kan zomaar gaan regenen. Of je stoerste leerling blijkt opeens een intense angst voor kriebelbeestjes te hebben. Júst als je je organisatie op orde hebt, kun je hier prima mee omgaan. Een buitenles stimuleert jou als docent ook om minder 'bovenop je leerlingen te zitten'.

Wees als Elsa:

*let it go,
let it gooo..!*

VOOR DE WIEBELKONTEN

Júist voor kinderen die binnen onrustig zijn, het moeilijk vinden om op hun stoel te zitten, is de buitenles heel fijn. Je geeft ze buiten letterlijk en figuurlijk de ruimte. En omdat je kaders scheidt (zie punt 1) hoef je niet bang te zijn dat 'de boel ontploft'.

AUTISME

Voor kinderen in het autistisch spectrum kan een buitenles moeilijker zijn vanwege de vele prikkels. Besteed daar aandacht aan in je voorbereiding en kijk hoe je (meer) structuur kunt bieden. Denk aan een vaste uitlegplek of een hoekje om rustig mee te kunnen doen.

“Mijn studenten zijn regelmatig verbaasd dat sommige kinderen buiten ineens goed meedoen.”

Erwin Groenenberg,
docent Thomas More Hogeschool in Rotterdam

3. Heb lef

Deze hand-out heet niet voor niets het Gewoon DOEN BOEK. Want dat is het allerbelangrijkste als beginnende buitenles-leerkracht: heb lef. Zie kansen en begin gewoon. Wil jij je lef trainen? Neem dan kleine stapjes.

“ Voor mijn groep zijn verkeerslessen een belangrijk onderdeel van de lesstof dit jaar. Het verkeer begrijp je het beste als je er ook zelf deel van uitmaakt. Daarom ga ik graag met mijn klas een rondje door de buurt lopen om de verkeersborden en verschillende verkeerssituaties te bespreken. De kinderen zeggen dan vaak dat ze nu pas begrijpen wat er in hun boekje staat. Ja, en daar doe ik het natuurlijk voor! ”

Winnie van Putten, leerkracht De Dolfijn in Uithoorn

Stap 1

Neem eerst een klein groepje, bijvoorbeeld 10 leerlingen, mee naar buiten. Of start met de leeftijd van je leerlingen in buitenminuten: dus met groep 6 ga je 10 minuten naar buiten. Of begin klein door simpelweg wat je binnen doet naar buiten te verplaatsen. In Engeland noemen ze dat 'learning outside the classroom', wat betekent 'met je boek naar buiten gaan'.

Stap 2

Gebruik je methode, maar vorm de opdracht om zodat het buiten kan. Voeg bijvoorbeeld bewegen toe aan de opdracht.

Keuzestress? Laat je leerlingen meedenken welke les zij graag buiten willen krijgen. Vraag ze welke (soort) les zij saai vinden, of waarvan het oefenen stom of lastig is. Je zult zien dat ze straks extra gemotiveerd zijn om met de les aan de slag te gaan.

Stap 3

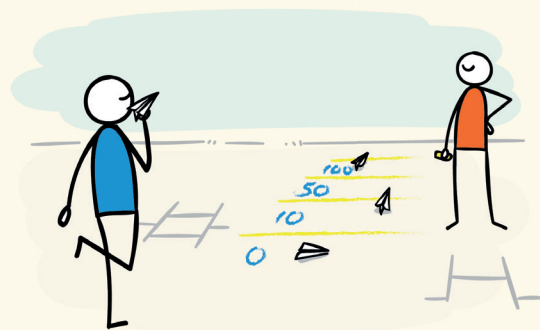
Neem de omgeving als uitgangspunt van je les. Dus bekijk wat er in je omgeving is en maak hier een lesdoel op. De verwerking doe je vervolgens in de klas. Werkvormen voor het gebruiken van je omgeving ontdek je in het volgende hoofdstuk.

AU!!!

Een leerling valt uit het klimrek of haalt zich open aan een hek: misschien kies je vanwege de risico's van het buiten-zijn liever voor het veilige klaslokaal. Weet dan dat onderzoek juist aantoonde dat kinderen die veel buiten spelen, beter met risico's leren omgaan en ze beter kunnen vermijden. Nóg een reden om naar buiten te gaan dus!

“ Ik vind het leuk dat je met de hele klas plezier kunt maken en zo op een leuke manier iets kunt leren. ”

Basisschoolleerling

4. Wees geduldig

Zo'n eerste buitenles is wennen, zowel voor je leerlingen als voor jou. Heb vooral geduld. Het zal niet meteen gaan zoals je hoopt. En dat hoeft ook helemaal niet.

"Kost dit niet heel veel tijd?"

Een buitenles kost meer voorbereiding dan een les in de klas. En je moet natuurlijk wel je lesdoelen halen. Maar bedenk dat je met een buitenles juist meerdere lesdoelen kunt combineren. Dit levert je tijdsinstroom op. Daarbij: als je het vaker doet, kost de voorbereiding van een buitenles je steeds minder tijd. Oefenen, oefenen, oefenen dus. Tóch liever aan de slag met een kant-en-klare les? Op buitenlesdag.nl vind je meer dan 150 buitenlessen waarmee je direct aan de slag kunt.

5. Verander je mindset – als dat nodig is

"Zondag slecht weer? Dan doen we lekker een pyjamadagje." Wij Hollanders zitten graag binnen. Sterker nog: 90 procent van onze tijd brengen we tussen vier muren door. Ook op school vindt het leren vrijwel altijd binnen plaats. Zo zijn we het gewend. Wist je dat in Noorwegen docenten altijd outdoor kleding aanhebben? Weer of geen weer. Het is een kwestie van mindset. En het mooie is: ónze mindset, 'leren doe je binnen – en met slecht weer al helemáál', kunnen we gewoon veranderen! Ook leuk: gebruik de weersomstandigheden als didactisch materiaal: plassen kun je opmeten, in modder kun je tekenen.

Tips!

- Belangrijkste is dat je blijft oefenen, je zult zien dat elke buitenles weer beter verloopt. En: hoe meer buitenles je geeft, hoe eerder kinderen de buitenomgeving ook als leerplek gaan zien.
- Reflecteer na afloop op je les. Is je lesdoel behaald? En als dat misschien nog niet zo is: wat hebben de leerlingen wél opgepikt? Dit hoeft echt niet alleen kennis te zijn. Misschien is er heel goed samengewerkt of kwamen kinderen met super creatieve ideeën.
- Ging je buitenles niet volgens plan? Gooi 'm niet in de prullenbak maar kijk wat je kunt verbeteren. Gebruik ook zo min mogelijk lessen van anderen, geef vanaf het begin je eigen buitenlessen. Dat kost meer tijd, maar je ontwikkelt jezelf het snelst.
- Maak hierbij gebruik van je medestudenten of teamleden. Wissel ideeën uit en help elkaar verbeteren, bijvoorbeeld door jezelf te filmen en dit samen terug te kijken.

“We willen de kinderen leren hoe de wereld in elkaar zit; opvallend genoeg doen we dat hoofdzakelijk binnen vier muren. Ga met de kinderen naar buiten en ontdék hoe de wereld in elkaar steekt. Dat is ook nog gezonder.”

Stefan de Beukelaar en Stefan van Beurden,
Fontys Hogeschool

4. MAAK JE EIGEN BUITENLES

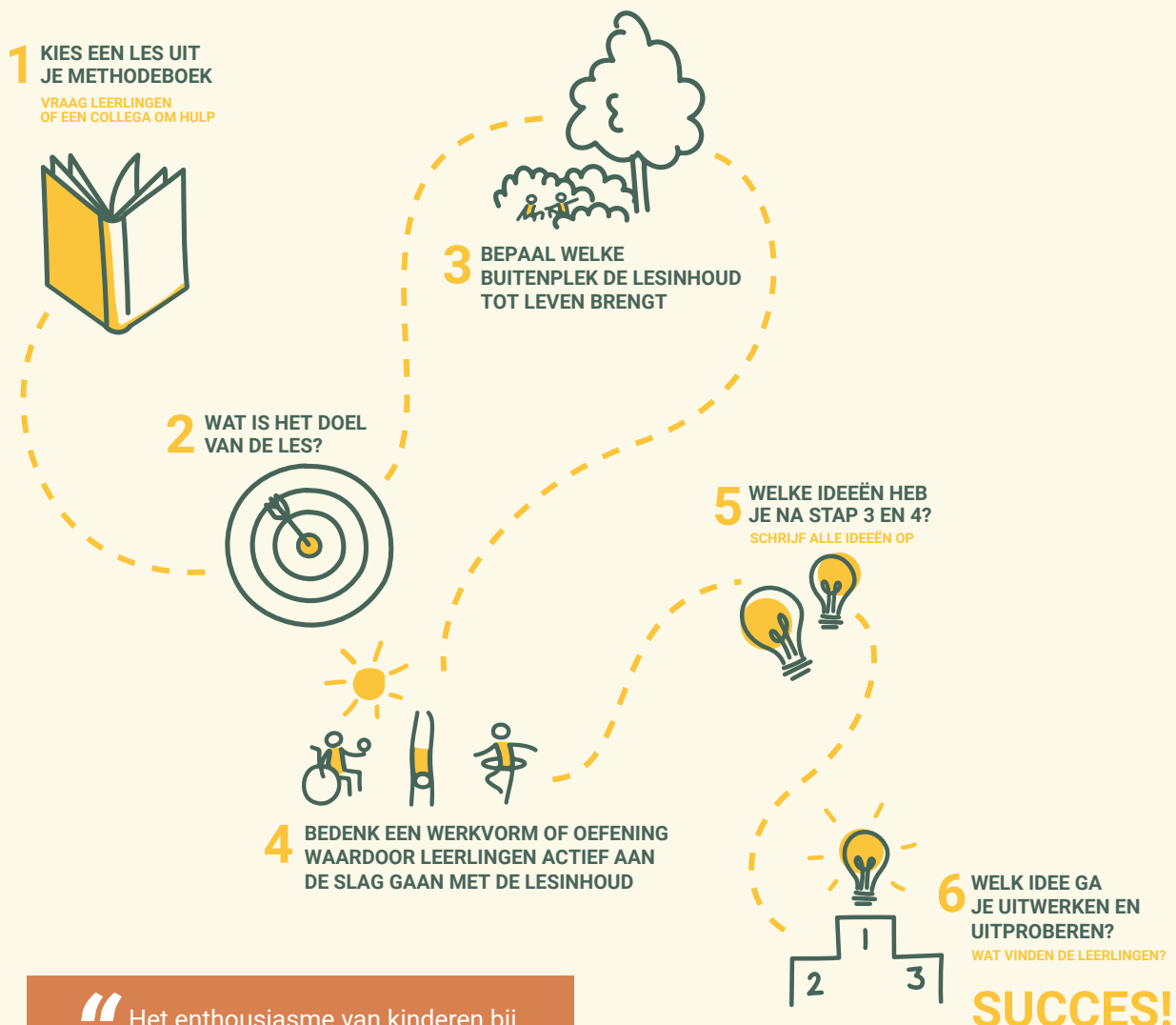
In dit laatste hoofdstuk geven we je een aantal werkvormen waarmee je buitenlessen kunt maken. Ga naar buitenlesdag.nl voor handige tips voor het geven van je buitenlessen. Welke materialen zijn bijvoorbeeld geschikt en hoe zorg je dat je lesmateriaal niet wegwaait? Ook vertellen collega-leerkrachten over hun ervaringen met buitenlesgeven.

WERKVORM 1

In zes stappen jouw eigen buitenles

Met de onderstaande 6 stappen vorm je in mum van tijd een binnenles om naar een buitenles. Heb je moeite met het bedenken van werkvormen/oefeningen (stap 4)? Start dan eens met een lijst van bewegingen, zoals 'rennen, springen, hoepelen' en materialen zoals 'briefjes, krijt, pionnen' en maak combinaties. Zo kom je vanzelf op leuke ideeën!

Een uitgebreidere omschrijving van deze werkvorm vind je op buitenlesdag.nl

“ Het enthousiasme van kinderen bij buitenlessen zorgt ervoor dat je minder vaak hoeft te corrigeren. ”

Derdejaars student Thomas More Hogeschool in Rotterdam

WERKVORM 2

Elk schoolplein is een buitenkansje

Jouw schoolomgeving bestaat uit veel buitenles kansen, je moet ze alleen zien! Hoog tijd om je schoolplein eens stevig onder de loep te nemen:

1. Teken een plattegrond van je schoolplein (met schoolgebouw).
2. Teken de speeltoestellen, bomen/struiken/groen, opvallende tegels, hekken etc.
3. Nu begint het! Je gaat met de plattegrond aan de slag. Wat voor vakken kun jij verbinden aan de objecten die je tekende in stap 2? Dit zijn jouw buitenkansen!
4. Schrijf in de kolom onder jouw plattegrond wat voor soort lessen jij kan geven met de objecten van stap 2.

Hinkelpad

- Een geschiedenisles over schoolspelen van vroeger.
- Rekenles: de even- of oneven getallen.
- Taal: in plaats van cijfers, letters op het hinkelpad schrijven. Vervolgens woorden hinkelen.

WERKVORM 3

Place-based learning

Met aandacht kijken naar je omgeving én hiervan leren. Dat is 'place-based learning'. Je geeft les op een plek die ertoe doet.

In deze onderwijsvorm heb je een plek in de omgeving van je school nodig om je doel te behalen. Dit kan overal zijn, van het station tot in het park en van de bakker tot de bouwmarkt. De buitenplek nodigt uit tot verwondering en het stellen van vragen.

Je maakt verbinding met de wereld om je heen, waardoor wat je leert ook echt betekenis krijgt.

Place-based learning: het miniproject

In dit miniproject breng je place-based learning in de praktijk. Samen met je leerlingen onderzoek je de buitenplek waar jullie iets over willen leren.

“Haal de wereld niet in je klas, maar breng de kinderen naar de wereld toe!”

Stap 1 de buitenplek

Stel vast over welk thema je iets wilt leren. Dit is van invloed op de locatie die je opzoekt. Kies een plek dicht bij school, zodat je er makkelijk kunt komen. Denk bijvoorbeeld aan de sportclub, begraafplaats, supermarkt, park, etc.

Stap 2 de handverkenning

Enmaal aangekomen op de locatie geef je de kinderen de volgende opdracht: Doe een handverkenning op deze plek. Aan de hand van elke vinger stel je een vraag over de omgeving waar je bent. De antwoorden schrijf je op en bespreek je na afloop met elkaar.

Stap 3 de onderzoeksvraag

Na de eerste verkenning gaat iedereen nadenken over een onderzoeksvraag. Het is een vraag die in je opkomt nadat je de omgeving goed hebt bekeken. Vragen die je kunt stellen zijn: Wat wil je graag weten over deze plek? Wat zou je op deze plek kunnen leren? Hoe zou deze plek er vroeger uit hebben gezien (of hoe zal het er in de toekomst uitzien)? Bespreek samen met de kinderen of de onderzoeksvragen geschikt zijn

voor een mini-onderzoek en stel deze indien nodig bij. Eventueel voegen de kinderen nog enkele subvragen toe.

Stap 4 het onderzoek

Bereid het onderzoekje voor en ga vervolgens op zoek naar informatie. Gebruik zoveel mogelijk de omgeving om de vragen beantwoord te krijgen. Je kunt hierbij denken aan interviews met de lokale bewoners, gesprekjes met ondernemers of andere betrokkenen, informatiebronnen in de omgeving, etc. of andere betrokkenen, informatiebronnen in de omgeving, etc.

Stap 5 de presentatie

Presenteer aan elkaar de onderzoeksvragen en de antwoorden die je hebt gevonden.

“ Het belangrijkste is om het los te laten. Het kan zijn dat sommige buitenlessen chaotischer verlopen dan andere. Maar ga er gewoon in mee. Later realiseer je je dat het een hele waardevolle les was voor de kinderen. ”

Winnie van Putten, leerkracht De Dolfijn in Uithoorn

Lieve buitenlesjuf en
buitenlesmeester:

HEEL VEEL PLEZIER!